

Київський регіональний центр Національної академії правових наук України — становлення, наукові досягнення та перспективи розвитку

Як підтверджує досвід діяльності Національної академії правових наук України, отриманий протягом останніх 20-ти років, координація наукової праці набуває значення методу подальшого розвитку наукових досліджень.

Саме задля забезпечення належного рівня координації наукової діяльності в галузі права з 1994 р. у місті Києві функціонує Київський регіональний центр Національної академії правових наук України, який об'єднує в системі Академії 30 академіків та 42 члени-кореспонденти, що працюють у Київському регіоні. Президент України своїм розпорядженням від 15 березня 1995 р. № 56/95-рп «Питання забезпечення діяльності Академії правових наук України» надав у користування НАПрН України у м. Києві будинок № 3 по вулиці Пилипа Орлика із метою розміщення в ньому Київського регіонального центру Академії, де він і знаходиться до цього часу. Чисельність працівників науково-організаційного апарату Київського регіонального центру Академії встановлена Постановою Кабінету Міністрів України «Питання Академії правових наук» від 18 травня 1994 р. № 321.

Із моменту створення Київського регіонального центру НАПрН України і до жовтня 2000 р. його очолював видатний

вчений, державний діяч, один із співзасновників Академії, академік НАПрН України Ф. Г. Бурчак, який одночасно обіймав посаду віце-президента Академії. У період з листопада 2000 р. до березня 2005 р. посади віце-президента НАПрН України та керівника КРЦ були роз'єднані. У цей період Центр очолював академік НАПрН України О. Д. Крупчан. З березня 2005 р. і до кінця січня 2009 р. керівництво Центром здійснював директор Інституту законодавства Верховної Ради України, член-кореспондент НАН України, академік НАПрН України, віце-президент Академії О. Л. Копиленко. Протягом останніх років (з лютого 2009 р. і до цього часу) Центр очолює суддя Конституційного Суду України у відставці, академік НАПрН України, віце-президент Академії В. П. Тихий.

Після заснування Центру на території Київського регіону були створені та почали функціонувати науково-дослідні інститути, які є складовою у системі, яку координує Київський регіональний центр НАПрН України, а саме:

- Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака (створений у 1996 р.);

- Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності (створений у 2001 р.);

– Науково-дослідний інститут інформатики і права (створений у 2001 р.);

– Науково-дослідний інститут фінансового права Державної податкової адміністрації (створений у 2002 р.), відносно якого КРЦ здійснює науково-методичне забезпечення.

Відповідно до статті 91 Статуту Національної академії правових наук України, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Статуту Національної академії правових наук України» від 26 грудня 2011 р. № 1375, регіональні центри Академії створюються з метою координації діяльності наукових установ НАПрН України, навчальних закладів юридичного профілю у розробленні наукових проблем, які мають важливе значення для розвитку відповідних регіонів, а також з метою надання практичної допомоги місцевим органам виконавчої влади, правоохоронним органам, судам та органам місцевого самоврядування.

Згідно з Положенням про Київський регіональний центр він є структурним підрозділом апарату президії НАПрН України, покликаним забезпечити координацію діяльності наукових установ Академії, навчальних та інших закладів юридичного профілю, що розташовані на території Київського регіону, у розробці правових проблем, які мають важливе значення для державо- і правотворення в Україні, а також надання практичної допомоги центральним і місцевим органам державної влади у підготовці відповідних нормативних актів, необхідних наукових рекомендацій з правових проблем та здійснення правової експертизи.

Керівні органи Київського регіонального центру Академії (Рада, Бюро),

а також відділення (Відділення цивільно-правових наук та Відділення екологічного, господарського та аграрного права) та відділи президії НАПрН України, діяльність яких координує КРЦ, діють згідно з річними планами і планом роботи президії НАПрН України.

З моменту створення Центру і до початку 2011 р. на території Київського регіонального центру Академії діяли три структурних підрозділи президії НАПрН України: Науковий відділ по зв'язках з державними, судовими та правоохоронними органами, Відділ міжнародних наукових зв'язків та Відділ науково-правових експертиз. 4 березня 2011 р. Постановою Президії Національної академії правових наук України № 76/5 затверджено нову організаційну структуру апарату президії НАПрН України, яка встановлює, що на території Центру діють Відділ зв'язків з державними органами та міжнародними організаціями, який очолює академік НАПрН України О. В. Скрипнюк, та Науково-організаційний відділ, який очолює член-кореспондент НАПрН України О. Н. Ярмиш.

Центр забезпечує на території Київського регіону виконання завдань Академії, спрямованих на:

– планування та координацію науково-дослідної діяльності членів Академії Київського регіону, відповідно до наукових напрямів, визначених Президією Академії;

– координацію діяльності наукових установ та відділень Академії, що знаходяться у регіоні;

– координацію тематики наукових досліджень, в тому числі дисертаційних, що здійснюються вузи III–IV рівня

акредитації та наукові установи Київського регіону;

- координацію діяльності по формуванню та реалізації науково-технічних програм у галузі держави і права з МОН України, НАН України та галузевими академіями;

- співробітництво з центральними органами державної влади та органами місцевого самоврядування щодо розробки та виконання державних програм та актів законодавства України в частині, що потребує науково-правового обґрунтування та забезпечення;

- центр здійснює інформаційне, організаційно-технічне, матеріальне, фінансове та інше забезпечення діяльності структурних підрозділів апарату Президії Академії, що знаходяться в Києві.

Для здійснення покладених на нього завдань Центр:

- координує та контролює розвиток фундаментальних і прикладних досліджень з пріоритетних напрямів правової науки у Київському регіоні;

- розглядає прогнози, плани та звіти наукових установ та членів Академії Київського регіону з найважливіших наукових проблем;

- сприяє здійсненню міжнародних зв'язків Академії;

- сприяє організації при наукових установах Академії аспірантури та докторантури;

- бере участь в організації та проведенні загальних зборів Академії;

- розробляє планово-економічні показники проектів річного бюджету Центру та звітує про його виконання, аналізує економічну діяльність Центру;

- здійснює ведення бухгалтерської звітності відповідно до законодавства України та постанов Президії Академії;

- щорічно подає на розгляд Президії звіт про свою діяльність;

- заслуховує звіти директорів наукових установ та членів Академії Київського регіону про результати науково-дослідної діяльності;

- підтримує постійний зв'язок та сприяє діяльності громадських організацій і формувань юридичного профілю;

- організовує, проводить і бере участь у наукових конференціях, симпозіумах, творчих конкурсах тощо, поширює інформацію про результати своєї діяльності;

- виступає засновником періодичних видань, затверджує редакторів та склад редакційних колегій періодичних видань та провадить видавничу діяльність;

- сприяє використанню результатів науково-дослідних робіт у галузі правової науки;

- вносить пропозиції до Президії Академії щодо створення, реорганізації та ліквідації наукових установ, які повністю або частково фінансуються з державного бюджету;

- вносить пропозиції до Президії Академії щодо нагородження державними нагородами, присудження та присвоєння почесних звань, заснованої Академією премії за видатні наукові праці та нагородження іншими нагородами і заохочувальними відзнаками;

- сприяє організації та проведенню виїзних засідань Президії Академії;

- організовує та проводить збори членів Академії, що працюють у регіоні;

- пропагує досягнення науки та сприяє поширенню знань у галузі держави і права;

- проводить іншу діяльність, спрямовану на розв'язання завдань, що стоять перед НАПрН України.

За роки існування Центру його співробітниками (передусім науковцями) та членами Академії Київського регіону, діяльність яких координується Центром, провадиться систематична наукова робота, яка має певні наукові здобутки.

На початку 90-х років ХХ ст. у стінах Центру над розробкою проекту Конституції України 1996 р. працювали члени Академії Київського регіону. Головою робочої групи з розробки проекту першої Конституції незалежної України був видатний вчений, державний діяч, перший голова Конституційного Суду України, один із співзасновників Академії, дійсний член НАПрН України Л. П. Юзьков, пізніше він очолив одну із секцій цієї групи.

Перший голова діючого Конституційного Суду України (1996–1999 рр.), один із фундаторів НАПрН України, співавтор Декларації про державний суверенітет України, автор проекту Основного Закону України, проекту Закону України «Про Конституційний Суд України», регламенту Конституційного Суду України та статуту громадської організації «Асоціація суддів Конституційного суду України», академік НАПрН України І. А. Тимченко останніми роками працює головним науковим співробітником Центру.

З ініціативи КРЦ було проведено декілька республіканських конференцій з обговоренням важливих законопроектів, які стосуються правової реформи в Україні.

Треба відзначити, що спільнота видатних учених-юристів, яких об'єднує НАПрН України, виявилась стимулюючим чинником, що надихає їх на творчу наснагу, громадську активність на ниві державо- і правотворення України. Щорічний науковий здобуток членів

НАПрН України Київського регіону визначається сталою кількістю публікацій, що перевищує 300 (не рахуючи статей-термінів у юридичних словниках), у тому числі не менше 30 монографій, підручників, коментарів. Помітною подією для юридичного загалу України стало видання шести томів Юридичної енциклопедії (голова редакційної колегії Ю. С. Шемшученко), в яких опубліковано понад 6 тис. статей-термінів. Їх авторами здебільшого є члени НАПрН України. Указом Президента України № 1458/2004 від 9 грудня 2004 р. за багатотомну наукову працю «Юридична енциклопедія» п'ятьом членам Академії Київського регіону присуджена Державна премія України в галузі науки і техніки 2004 р.

Крім того, протягом останніх років Київський регіональний центр Академії, разом із співзасновником «Юрінком» видає щороку по дванадцять номерів журналу «Юридична Україна».

Перед виборами до Верховної Ради України, Президента України та місцевих рад, за редакцією президента НАПрН України В. Я. Тація видавались книги «Відповідальність за порушення законодавства про вибори» та «Юридична відповідальність за порушення законодавства про вибори».

Щорічно протягом багатьох років КРЦ бере активну участь в організації та проведенні міжнародних та республіканських конференцій, які відбувалися у Київському регіоні.

Центр плідно працює над розвитком зв'язків з науковими, вищими навчальними закладами та громадськими організаціями юридичного профілю, міжнародними та регіональними професій-

ними організаціями, представництвами міжнародних організацій в Україні та фондів іноземних держав. Результативною та плідною була співпраця з Офісом координатора проектів ОБСЄ в Україні, Фондом Конрада Аденауера (Німеччина), Американською асоціацією юристів, Міжнародною асоціацією філософії права і соціальної філософії та іншими. Останніми роками було реалізовано 5 науково-дослідних проектів у галузі держави і права за підтримки іноземних спонсорів, проведено 7 міжнародних наукових конференцій за участю провідних вчених із Росії, Білорусі, Польщі, Франції, США, Бельгії, Словаччини, Швеції та ін., за результатами роботи яких було видано 8 книг. На базі Центру за підтримки іноземних спонсорів та за участю вчених провідних наукових установ і вузів м. Києва та інших регіонів України було підготовлено та видано фундаментальну монографію у 2-х томах «Політична система: сучасні проблеми розвитку громадянського суспільства і держави» за редакцією академіка О. В. Скрипнюка (80 друк. арк.), автори якої були удостоєні академічної Премії імені Ярослава Мудрого.

З 2007 р. на базі Центру було започатковано традицію проведення академічних читань як одну з форм наукової співпраці, де відбувається наукове обговорення найскладніших та найбільш актуальних проблем сучасного державотворення і правотворення в Україні. Ця традиція Академічних читань успішно розвивається, поступово перетворюючись на постійну форму фахового, наукового спілкування членів НАПрН України та науковців Київського регіону. Результатом цієї роботи стало ви-

дання Київським регіональним центром Академії низки збірників наукових доповідей членів Національної академії правових наук України.

Щороку в Центрі проводяться презентації наукових праць та видань провідних вчених-юристів та практиків. Зокрема, у грудні 2011 р. у Київському регіональному центрі НАПрН України Голова Конституційного Суду Республіки Вірменія Г. Арутюнян, Голова Конституційного Суду України А. С. Головін та постійний представник Верховної Ради України в Конституційному Суді України, академік НАПрН України А. О. Селіванов провели «круглий стіл»: «Конституційна юстиція: практика і теорія» та презентацію своїх монографій із цієї теми.

На базі Київського регіонального центру Академії працюють Всеукраїнська громадська організація «Асоціація цивілістів України», президентом якої є академік НАПрН України, академік-секретар відділення цивільно-правових наук Н. С. Кузнецова, та Київський міський осередок Всеукраїнської громадської організації «Асоціація кримінального права» (голова осередку В. П. Тихий).

У роботі Центру активну участь беруть академічні радники – Бойко Віталій Федорович – экс-міністр юстиції України, суддя Верховного Суду України у відставці, голова Верховного Суду України (1994–2002 рр.); Пилипчук Петро Пилипович – суддя Верховного Суду України у відставці, голова Верховного Суду України (2011–2013 рр.); Кононенко Віктор Іванович – суддя Верховного Суду СРСР та Верховного Суду України у відставці; Розенко Віталій Іванович – суддя Конституційного Суду України у відставці, заступник Голови

Конституційного Суду України (1996–1999 рр.), генерал-полковник міліції, доцент, колишній Ректор Української академії внутрішніх справ.

З ініціативи керівництва Київського регіонального центру Академії протягом останніх років укладені договори про співробітництво з низкою вищих навчальних закладів юридичного профілю. Центр брав активну участь у розробці та підписанні договору про співробітництво Академії з Апаратом Ради національної безпеки і оборони України та Українським союзом промисловців і підприємців, у 2011 р. укладено договір про співробітництво з Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини.

До 20-річчя Національної академії правових наук України члени Академії Київського регіону опублікували колективну монографію «Юридична відповідальність: проблеми виключення та звільнення» (від. ред. Ю. В. Баулін. – К., 2013. – 423 с.).

Слід також зазначити, що Київський регіональний центр Академії бере активну участь безпосередньо і в сучасному розвитку конституційного процесу незалежної України. Три академіки Київського регіону (О. Л. Копиленко, В. П. Тихий, Ю. С. Шемшученко) та член-кореспондент В. Т. Маляренко були членами Науково-експертної групи, створеної Указом Президента України, з підготовки Конституційної Асамблеї. У складі Групи наукових консультантів, яка на працювала правову основу створення Конституційної Асамблеї, під керівництвом Ю. С. Шемшученка працювало 4 представники від Київського регіону Академії (Ю. С. Шемшученко, В. М. Шаповал, О. В. Скрипнюк, В. Л. Федоренко).

У створеній Конституційній Асамблеї працює 16 членів Академії Київського регіону, серед них 10 академіків, 6 членів-кореспондентів та В. Л. Федоренко, який працює в КРЦ. Академік Ю. С. Шемшученко є заступником голови Асамблеї. Академік НАПрН України О. В. Скрипнюк є головою Комісії з питань конституційного ладу та порядку прийняття і введення в дію змін до Конституції України, академік НАПрН України А. О. Селіванов є головою Комісії з питань здійснення народовладдя, член-кореспондент НАПрН України В. Т. Маляренко очолює комісію з питань правосуддя.

Активну участь у науковому забезпеченні діяльності Конституційної Асамблеї беруть також інші члени Академії як експерти чи наукові консультанти її комісій. Відповідно до Указу Президента України від 17 травня 2012 р. № 328/2012 «Про Конституційну Асамблею» науково-консультативне (правове) забезпечення діяльності Асамблеї здійснює Національна академія правових наук України та Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України.

Серед науково-організаційних форм роботи, які здійснює Київський регіональний центр Академії, слід відзначити проведення наукових заходів, пов'язаних з роботою комісій Конституційної Асамблеї. На базі Центру працює постійно діючий методологічний семінар Конституційної Асамблеї під керівництвом академіка О. В. Скрипнюка «Сучасний конституційний процес в Україні: питання теорії і практики».

Керівництво Центру також опікується питанням представництва науковців Академії в діяльності органів державної

влади. Значна частина членів Академії Київського регіону реалізують цю роботу через очолювані ними органи державної влади. Так, академіки: С. В. Ківалов очолює Комітет Верховної Ради України з питань верховенства права та правосуддя, В. М. Литвин – Комітет Верховної Ради України з питань національної безпеки і оборони, Д. В. Табачник – Міністерство освіти і науки України, В. М. Шаповал є Головою ЦВК, Ю. В. Баулін – заступником Голови Конституційного Суду України.

Члени академії Київського регіону є позаштатними консультантами комітетів Верховної Ради України, працюють у консультативних, дорадчих та інших органах, створених Президентом України, активно співпрацюють із Кабінетом Міністрів України та іншими центральними органами виконавчої влади (Міністерством юстиції України, Міністерством внутрішніх справ України та ін.), Науково-методичною радою при Генеральній прокуратурі України.

Найбільша кількість представників Академії задіяна в науково-консультативних радах вищих судових органів – Верховному Суді України, Вищому спеціалізованому суді України з розгляду цивільних і кримінальних справ, Вищому адміністративному суді України, Вищому господарському суді України. Київський регіональний центр також підтримує зв'язки з Асоціацією суддів Конституційного Суду України і Асоціацією суддів України.

Важливим напрямом роботи є співпраця з місцевими органами влади та органами місцевого самоврядування. У 2012 р. започатковано зв'язки з Київською обласною державною адміністра-

цією щодо наукового сприяння забезпеченню розвитку регіону. В цьому аспекті закінчується розробка науково-дослідного проекту на тему «Безпека господарської діяльності Київського регіону» за участю КРЦ НАПрН України, інститутів Академії, що працюють у Києві та відділень НАПрН України.

Продовжено співпрацю з Київською міською державною адміністрацією. За участю співробітників КМДА підготовлено до друку та видано з передмовою президента НАПрН України та Голови КМДА Науково-практичний коментар до Закону України «Про столицю України – місто-герой Київ» (за редакцією О. В. Скрипнюка, І. А. Тимченка, В. П. Тихого).

У співпраці з Національною академією Служби безпеки України Київським регіональним центром Академії був підготовлений Науково-практичний коментар Закону України «Про Службу безпеки України» за редакцією С. Д. Скулиша, О. В. Скрипнюка, В. П. Тихого. Розпочато роботу над створенням Науково-практичного коментаря Закону України «Про міліцію».

Наступним етапом співпраці з місцевими органами влади та органами місцевого самоуправління заплановано підписання Київським регіональним центром НАПрН України у 2013 р. договорів про співробітництво з Київською обласною державною адміністрацією та Київською міською державною адміністрацією.

Центр проводить роботу з підготовки та підписання трьохстороннього договору про співробітництво між Національною академією правових наук України, Національним університетом «Юридична академія України ім. Ярослава Мудро-

го» та Київським національним університетом ім. Тараса Шевченка.

Члени Академії Київського регіону (співробітники Київського регіонального центру) активно працюють у сфері атестацій наукових та науково-педагогічних кадрів: є членами спеціалізованих вчених рад: Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого», Інституту законодавства Верховної Ради України, Національної академії прокуратури України, Національної академії Служби безпеки України, Національної академії внутрішніх справ. Ряд членів НАПрН України є членами експертної ради з питань проведення експертизи дисертаційних робіт з юридичних наук Міністерства освіти і науки України.

У межах виконання Плану заходів з підготовки та відзначення у 2013 р. 20-ї річниці заснування Академії члени академії Київського регіону та співробітники Центру здійснюють підготовчу роботу щодо створення Музею українського правознавства. Робота проводиться згідно з основами концепції, розробленої членом-кореспондентом НАПрН України О. Н. Ярмишем.

КРЦ обґрунтував доцільність створення Благодійного фонду соціального захисту членів Національної академії правових наук України та членів їх сі-

мей. Також Центр здійснює науково-організаційну роботу, спрямовану на підтримання наукових шкіл, удосконалення правових досліджень та посилення зв'язків з практикою шляхом підвищення рівня досліджень та впровадження результатів наукових досягнень у практику, бере участь у Днях науки.

Згідно з планом роботи перспективи розвитку Київського регіонального центру НАПрН України пов'язані також з постійним підвищенням рівня наукового потенціалу співробітників Центру. Наполегливо працюють над дисертаціями на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук заступник головного вченого секретаря НАПрН України А. А. Яковлев (тема «Сучасний конституційний процес в Україні: теоретичні і практичні аспекти реалізації»), головний науковий співробітник О. В. Кресін (тема «Еволюція теоретико-методологічних засад порівняльного правознавства») та провідний науковий співробітник О. О. Томкіна (тема «Принцип доброчесності судової влади та механізм його забезпечення в Україні: теоретико-правовий аспект»). Четверо співробітників Центру – старший науковий співробітник О. А. Панталієнко, головні спеціалісти А. О. Король, В. В. Романюк та В. Ю. Домашнев працюють над дисертаціями на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук.

Матеріал підготували:

В. Тихий, віце-президент – керівник Київського регіонального центру НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України;

А. Яковлев, заступник головного вченого секретаря НАПрН України, кандидат юридичних наук